

לשכת רב הקמפוס

אוניברסיטת בר-אילן

הפקולטה למדעי היהדות

דף שבועי

פסח, תשע"ב
מספר 961מאת המרכז ללימודי יסוד ביהדות
ע"ש הלנה ופאול שולמן

קריאות התורה בחול המועד פסח

עלי מרצבך

בכל יום של חול המועד פסח קוראים בתורה פרשיה אחרת, כמבואר בגמרא (מגילה לא) ובכל הפוסקים. השולחן ערוך (אורח חיים סימן תצ סעיף ה) מסכם בתמציתיות את סדר הקריאות בתורה בכל יום, ונותן להן סימנים כדי להקל על הזיכרון:

סימן הפרשיות של ח' ימי הפסח משך תורא קדש בכספא פסל במדברא שלח בוכרא, וזה הסדר לא ישתנה כי אם כשחל פסח ביום ה' שביום ג' שהוא שבת קורא "ראה אתה אומר אלי" שהוא פסל וביום א' ב' ג' קורין קדש בכספא במדברא.

סימנים אלו הם ראשי פרשיות שקוראים בחול המועד (חוץ מקריאת פרשת הקרבנות):

ביום הראשון של חול המועד (יום שני של פסח) קוראים "שור או-קשב" (ויק' כב:כז).

ביום השני של חול המועד (יום שלישי של פסח) קוראים "קדש-לי" (שמ' יג:ב).

ביום השלישי של חול המועד (יום רביעי של פסח) קוראים "אם-כסף תלנה" (שמ' כב:כד).

ביום רביעי של חול המועד (יום חמישי של פסח) קוראים "פסל-לך" (שמ' לד:א).

ביום חמישי של חול המועד (יום ששי של פסח) קוראים פרשת פסח שני (במ' ט:א).

ביום טוב האחרון של פסח קוראים פרשת קריעת ים סוף ושירת הים (שמ' יג:יז).

כמובן, אם אחד מימי חול המועד חל בשבת, סדר זה משתבש במקצת לכבודה של השבת, אבל עקרון הסדר נשמר.

השאלה שמתעוררת היא מה משמעות הקריאות האלה. האם חיפשו חז"ל מקומות בתורה שבהם יש רמז לחג המצות ולכן בחרו בקטעים אלה, או שמא יש כאן סדר מחושב וסיבה לכל קריאה בכל יום של חול המועד? לפי הסוגיה במסכת מגילה נראה שיש חשיבות לסדר הקריאות, אך לא מצאתי דיון על שאלה זו בפוסקים, ואבקש להציע כאן הסבר.

בשולחן ערוך אורח חיים יש סימן מיוחד (סי' תכ"ח) המכונה "סדר קביעת המועדים וקריאת הפרשיות", ומובאים בו סימנים לתאריכים של חגי ישראל. להלן לשון סעיף ג':

סימן לקביעת המועדים א"ת ב"ש ג"ר ד"ק ה"ן ו"ף. פירוש ביום א' של פסח יהיה לעולם

תשעה באב וסימן "על-מצות ומררים יאכלהו" (במ' ט:יא) ביום ב' שבועות וביום ג' בו

ראש השנה ביום ד' בו קריאת התורה שהוא שמחת תורה (בחול"ל ע"מ) ביום ה' בו צום

כיפור ביום ו' בו פורים שעבר.

נשים לב שמספר הימים מפסח עד שבועות, תשעה באב, ראש השנה, יום כיפור ושמחת תורה הוא קבוע, ולכן כאשר יודעים באיזה יום חל חג הפסח אפשר לדעת באיזה יום בשבוע יחולו

* פרופ' עלי מרצבך מרצה במחלקה למתמטיקה.

שאר המועדים (למשל, חג השבועות יחול באותו יום שבו חל היום השני של פסח, וכן הלאה). רק לגבי פורים הכוונה לפורים שעבר, שחל כבר באותה שנה לפני פסח, כיוון שמספר הימים מפורים לפסח קבוע, אך מספר הימים מפסח לפורים שלאחריו אינו קבוע ומשתנה בהתאם לסוג השנה (מעוברת או פשוטה). שלמה, כסדרה או חסרה, ולכן אי אפשר לקבוע על פי ימי השבוע של חג הפסח בשנה מסוימת, באיזה יום יחול חג הפורים של השנה הבאה.

נראה לי שקטע זה בשולחן ערוך אינו מחדש הרבה, ולכאורה הוא מיותר. מלבד הסימנים יש אמנם חשיבות לעובדה שיום ראשון של פסח חל באותו יום של תשעה באב, יום שני של פסח חל ביום בשבוע שבו חל חג השבועות, וכן הלאה. אך להפתעתי, שמתי לב שהקריאות בחול המועד מזכירות כל אחת ואחת את החג שחל באותו יום בשבוע:

יום ראשון של חול המועד (שני של פסח) מציין, כאמור, את היום שחג השבועות יחול בו, וקוראים בו "שור או-קשב". בפרשה זו מופיעים כל פרטי פרשת העומר: "וּסְפַרְתֶּם לָכֶם... שְׁבַע שָׁבָתוֹת תְּמַיְמֹת... לָחֶם תִּנּוּפָה... בַּפּוּרִים" (ויק' כג: טו-יז), ועיקרו של הקטע הוא חג השבועות. יום שני של חול המועד (שלישי של פסח) חל ביום שבו חל היום הראשון של ראש השנה, וקוראים בו "קדש-לי כל-בכור". קטע זה רומז לתחילת החגים והימים הנוראים וראש השנה הוא ראש החגים. ראש השנה כשמו הוא הראשון כמו הבכור. יש בפרשה זו רמזים לכל ההתחלות: פטר רחם, בכור אדם, בכור בהמה ויציאת מצרים. כל אלו באים להזכיר את ה' ממנהיג העולם, כמו ראש השנה, יום הרת עולם, בו ברא ה' את העולם. יום שלישי של חול המועד (רביעי של פסח) מציין את יום שמחת תורה, וקוראים בו קטע המזכיר את החגים כולם.

יום רביעי של חול המועד (חמישי של פסח) מציין את יום הכיפורים, וקוראים בו פרשת "פסל לך", שבה מסופר על החזרה בתשובה של העם אחרי מעשה העגל, בקשת הסליחה מה' ובסופו של דבר המחילה (אף שהירידה עם הלוחות השניים אינה כתובה במפורש בקטע, הרי משה ירד ביום הכיפורים).

יום חמישי של חול המועד (שישי של פסח) חל ביום שבו חל פורים שעבר, וקוראים בו את פרשת "פסח שני" שנועד עבור האנשים הטמאים או שהיו "בדרך רחוקה" ולא יכלו להקריב את קרבן הפסח במועדו. נראה לי שיש כאן רמז ליהודים שבגלות שאינם יכולים לבא לבית המקדש בזמן, וניתנת להם ההזדמנות לבוא ולהקריב את קרבן הפסח כעבור חודש. חג פורים מציין יותר מכל חג אחר את הגלות, את הדרך הרחוקה אך גם את התקווה לשיבה ארצה. הקשר בין שתי הפסקאות שבשולחן ערוך ברור עתה. כל יום בפסח מזכיר אירוע אחר בלוח השנה היהודי, ואירוע זה רמוז בקריאת התורה שנקבעה לו.

לפי פירוש זה ניתן להמשיך ולהוסיף גם הסבר ליום האחרון של פסח, שביעי של פסח. לפי סדר האתב"ש, האות זי"ן מתאימה לאות עי"ן ורומזת ליום העצמאות. ואכן, היום השביעי של פסח חל תמיד ביום שבו חל יום העצמאות. בשביעי של פסח קוראים את פרשת שירת הים והנסים הגדולים של קריעת ים סוף שעם ישראל זכה בהם. אף ביום העצמאות זכה עם ישראל בנסים גדולים מול צבאות האויב בכלל ומול צבא מצרים בפרט. נזכור נסים אלו ונאמר שירה.

#6

